

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2006. gada 12. janvārī*

Lieta C-504/04

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Verwaltungsgericht Schwerin* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2004. gada 9. janvārī un kas Tiesā reģistrēts 2004. gada 8. decembrī, tiesvedībā

Agrarproduktion Staebelow GmbH

pret

Landrat des Landkreises Bad Doberan.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ross [*A. Rosas*] (referents), tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], A. La Pergola [*A. La Pergola*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*] un A. O. Kīfs [*A. Ó Caoimh*],

* Tiesvedības valoda — vācu.

ģenerālvokāts M. Pojarešs Maduru [*M. Poiares Maduro*],
sekretārs B. Fileps [*B. Fülöp*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2005. gada 19. oktobrī,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Agrarproduktion Staebelow GmbH* vārdā — *Behr & Partner, Rechtsanwälte* un K. Kolumbuss [*C. Columbus*], *Rechtsanwältin*,
- Grieķijas valdības vārdā — V. Kondolaims [*V. Kontolaimos*], kā arī S. Papajoanu [*S. Papaioannou*] un M. Tasopulu [*M. Tassopoulou*], pārstāvji,
- Nīderlandes valdības vārdā — H. H. Sevenstere [*H. G. Sevenster*], pārstāve,
- Eiropas Parlamenta vārdā — Dž. Macini [*G. Mazzini*] un U. Rēslains [*U. Rösslein*], pārstāvji,
- Eiropas Savienības Padomes vārdā — F. Rudžeri Laderki [*F. Ruggeri Laderchi*] un Z. Kupčova [*Z. Kupčová*], pārstāvji,

— Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — A. Bordess [*A. Bordes*] un F. Erlbahers [*F. Erlbacher*], pārstāvji,

ņemot vērā lēmumu, kas pieņemts pēc ģenerālvokāta uzklaušanās, izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par pienākuma izkaut kohortu, pie kuras pieder liellops, kuram ir tikusi apstiprināta govju sūkļveida encefalopātija (turpmāk tekstā — “GSE”), spēkā esamību, ņemot vērā samērīguma principu.
- 2 Šis lūgums tika izteikts prāvas starp sabiedrību *Agrarproduktion Staebelow GmbH* (turpmāk tekstā — “*Staebelow*”) un *Landrat des Landkreises Bad Doberan* (turpmāk tekstā — “*Landrat*”) ietvaros par *Staebelow* ganāmpulkam piederošo 52 dzīvnieku nokaušanu.

Kopienu tiesiskais regulējums

- 3 Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 22. maija Regula (EK) Nr. 999/2001, ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei,

kontrolei un apkarošanai (turpmāk tekstā — “TSE”), (OV L 147, 1. lpp.) tika pieņemta, pamatojoties uz EKL 152. panta 4. punkta b) apakšpunktu, kurā, atkāpjoties no 37. panta, bija noteikta procedūra veterinārijas un fitosanitārijas pasākumu, kuru tiešais mērķis ir sabiedrības veselības aizsardzība, pieņemšanai.

- 4 Šajā regulā vienā tekstā ir apkopota liela daļa pasākumu, kurus, pamatojoties uz direktīvās ietvertajiem aizsardzības pasākumiem par veterinārām pārbaudēm, un kas ir domāti, lai aizsargātu dzīvnieku un cilvēku veselību no GSE riska, Eiropas Kopiena ir pieņēmusi kopš 1990. gada.

- 5 Minētās regulas ceturtnā apsvēruma redakcija ir šāda:

“Komisija ir saņēmusi zinātniskus atzinumus par vairākiem [transmisīvo sūkļveida encefalopātiju (TSE)] aspektiem — it īpaši no Zinātniskās vadības komitejas un Zinātniskās veterināro pasākumu, kas saistīti ar sabiedrības veselības aizsardzību, komitejas. Šajos atzinumos ir sniegti ieteikumi par pasākumiem, kā samazināt cilvēku un dzīvnieku potenciālo apdraudējumu, ko rada inficēti dzīvnieku produkti.”

- 6 Pienākums izkaut kohortu, pie kuras pieder inficētie liellopi, izriet no Regulas Nr. 999/2001 13. panta 1. punkta pirmā teikuma c) apakšpunkta saistībā ar minētās regulas VII pielikuma 2. punkta a) apakšpunktu. Kohorta ir definēta šīs pašas regulas I pielikuma c) apakšpunktā.

7 Regulas Nr. 999/2001 13. panta redakcija ir šāda:

“1. Ja saslīmšana ar TSE ir oficiāli apstiprināta, pēc iespējas ātrāk veic šādus pasākumus:

- a) visas dzīvnieka ķermeņa daļas pilnībā iznīcina saskaņā ar V pielikumu, izņemot audus, ko saskaņā ar III pielikuma B nodaļas III daļas 2. punktu saglabā uzskaitē;
- b) veic izmeklēšanu, lai saskaņā ar VII pielikuma 1. punktu identificētu visus apdraudētos dzīvniekus;
- c) visus VII pielikuma 2. punktā minētos dzīvniekus un dzīvnieku produktus, ko b) apakšpunktā minētās izmeklēšanas laikā identificē kā apdraudētus, nokauj un pilnībā iznīcina saskaņā ar V pielikuma 3. un 4. punktu.

[..]

4. Īpašniekiem nekavējoties atlīdzina zaudējumus, kas radušies, nokaujot dzīvniekus vai iznīcinot dzīvnieku izcelsmes produktus saskaņā ar 12. panta 2. punktu un šī panta 1. punkta a) un c) apakšpunktu.

[..]”

- 8 Regulas Nr. 999/2001 VII pielikums ir grozīts ar Komisijas 2001. gada 29. jūnija Regulu (EK) Nr. 1326/2001, ar kuru nosaka pārejas pasākumus, lai varētu piemērot Regulu Nr. 999/2001, un groza minētās regulas VII un XI pielikumu (OV L 177, 60. lpp.). Šajā pielikumā noteikts:

“1. Izmeklēšanā, kas minēta 13. panta 1. punkta b) apakšpunktā, jāidentificē:

a) liellopiem:

— visi pārējie atgremotāji tā dzīvnieka saimniecībā, kam ir apstiprināta slimība;

— ja slimību apstiprina sieviešu dzimuma dzīvniekam, visi tā embriji, olšūnas un pēcnācēji, kas dzimuši divus gadus pirms vai pēc slimības klīnisko pazīmju parādīšanās;

— visi dzīvnieki tā dzīvnieka kohortā, kam ir apstiprināta saslimšana;

[..].

2. [Pie šīs regulas] 13. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētajiem pasākumiem pieder vismaz:

- a) ja GSE apstiprina govij — to govju nokaušana un pilnīga iznīcināšana un govju sugas embriju un olšūnu iznīcināšana, kuri identificēti, veicot 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā, otrajā un trešajā ievilkumā minēto izmeklēšanu. Atkarībā no epidemioloģiskā stāvokļa un dzīvnieku izsekojamības minētajā saimniecībā dalībvalsts var nolemt nenokaut un neiznīcināt visas govīs tā dzīvnieka saimniecībā, kam apstiprināta slimība, kā minēts 1. punkta a) apakšpunkta pirmajā ievilkumā;

[..].”

- 9 Regulas Nr. 999/2001 I pielikuma c) apakšpunktā “kohorta” ir definēta kā tādu liellopu grupa, kas ir vai nu piedzimuši 12 mēnešus pirms vai pēc slimu liellopu piedzimšanas tajā pašā ganāmpulkā vai audzēti kopā ar slimu dzīvnieku kādu laiku savas dzīves pirmajā gadā un kas varbūt ir ēduši to pašu barību, kuru savas dzīves pirmajā gadā ēdis slimais dzīvnieks.

- 10 Regulas Nr. 1326/2001 septītā apsvēruma redakcija ir šāda:

“Regulas (EK) Nr. 999/2001 VII pielikumā ir paredzēti sīki izstrādāti noteikumi par pasākumiem, kas jāīsteno pēc tam, kad ir apstiprināta TSE. Minētie noteikumi būtu jāatjaunina, lai atspoguļotu dalībvalstu piemērotos sīki izstrādātos slimības apkarošanas tehniskos noteikumus, ņemot vērā Zinātniskās vadības komitejas (ZVK) 2000. gada 15. septembra atzinumu par liellopu izkaušanu saistībā ar GSE.

ZVK atzinumā secināja, ka (visa) ganāmpulka izkaušanas ietekme jau ir jūtama, jo tādējādi tiek likvidēti vēl neidentificētie pozitīvie dzīvnieki un novērsti saslimšanas gadījumi nākotnē. Tomēr apmēram tādu pašu rezultātu var sasniegt, izkaujot visus dzīvniekus, kas dzimuši un/vai audzēti tajos pašos ganāmpulkos, kuros bijis dzīvnieks, kam apstiprināta slimība, aptuveni 12 mēnešus pirms un pēc tā dzīvnieka dzimšanas dienas, kuram apstiprināta slimība (vienā laikā dzimušo (kohortas) dzīvnieku izkaušana). ZVK ir ieteikusi neatkarīgi no esošā epidemioloģiskā stāvokļa izkaut vismaz visu dzīvnieku kohortu, ja vietējam dzīvniekam konstatēta GSE. Tāpēc ir lietderīgi attiecīgi grozīt sīki izstrādātos slimības apkarošanas noteikumus, nosakot, ka visa ganāmpulka izkaušanu veic pēc izvēles atkarībā no stāvokļa uz vietas.”

Pamata prāva un prejudiciālais jautājums

- 11 2002. gada 29. janvāra tests, kuru veica *Staebelow* ganāmpulkam piederējušiem nokautajiem liellopiem, uzrādīja pozitīvu GSE rezultātu. Tā rezultātā tika identificēti divi inficēti liellopa tiešie pēcnācēji un 50 viņa kohortai piederoši dzīvnieki.
- 12 Ar 2002. gada 5. februāra lēmumu *Landrat* uzdeva nekavējoties nokaut 52 liellopus. *Staebelow* iesniedza iebildumu pret šo pavēli, bet ar 2002. gada 13. februāra lēmumu tas tika atzīts par nepamatotu.
- 13 2002. gada 13. martā *Staebelow* pret šo lēmumu cēla prasību *Verwaltungsgericht Schwerin* [Šverīnas Administratīvā tiesa].
- 14 Agrāk iesniegto pieteikumu par pagaidu pasākumu noteikšanu noraidīja gan šī, gan apelācijas tiesa — *Oberverwaltungsgericht Mecklenburg-Vorpommern* [Meklenburgas–Priekšpomerānijas Federālās zemes Augstākā administratīvā tiesa]. Tā rezultātā *Landrat* lēmums tika izpildīts. 2002. gada 4. aprīlī liellopi tika nokauti un pilnībā iznīcināti.

- 15 *Staebelow* turpināja pamata tiesvedību, lai panāktu, ka nokaušanas pavēle tiek atzīta par nelikumīgu. Tā bažījās, ka līdzīgā situācijā *Landrat* no jauna liks nokaut liellopus, kuri ir cēlušies no šīs pašas kohortas, kā arī inficēto liellopu pēcnācējus. Šajā ziņā tā uzskatīja, ka pastāv pietiekami reāli draudi, ka šāds lēmums varētu tikt atkārtots, jo tai joprojām piederēja liellopi un tā turpināja tos audzēt. Šis atzinums tai bija svarīgs arī no tās rehabilitācijas viedokļa.
- 16 *Staebelow* apgalvoja *Verwaltungsgericht Schwerin*, ka Kopienu tiesiskais regulējums nav spēkā esošs, jo ar to tiek pārkāpts samērīguma princips.
- 17 Vispirms tā norādīja, ka īpašā riska materiālu izņemšana no tām dzīvnieku daļām, proti, tām, kurās ir koncentrēti prioni, aizkavē prionu inficēto audu nokļūšanu barošanas ķēdē.
- 18 Turklāt tā atsaucās uz *Bundesverbraucherministerium* (Federālā patērētāju aizsardzības ministrija) skaitliskajiem datiem, kuri attiecībā uz GSE testu rezultātiem 2001., 2002. un 2003. gada janvārī uzrādīja:
 - 2001. gadā — GSE pozitīvo gadījumu procents starp nokautiem veseliem dzīvniekiem bija 0,0014 % (38 pozitīvi gadījumi no 2 593 260 pārbaudītajiem dzīvniekiem). Starp dzīvniekiem, kuri tika nokauti GSE apkarošanas ietvaros, procents veidoja 0,0446 % (4 pozitīvi gadījumi no 8952 dzīvniekiem);

— 2002. gadā GSE pozitīvo gadījumu procents starp nokautiem veselām dzīvniekiem bija 0,0015 % (42 pozitīvi gadījumi no 2 759 984 pārbaudītajiem dzīvniekiem). Starp dzīvniekiem, kas nokauti GSE apkarošanas ietvaros, procents bija 0,1185 % (3 pozitīvi gadījumi no 2530 dzīvniekiem);

— laikposmā no 2003. gada janvāra līdz oktobrim kohortu izkaušanas ietvaros tika nogalināti 779 dzīvnieki. Starp šiem dzīvniekiem tika atklāts tikai viens pozitīvs gadījums.

¹⁹ Pamatojoties uz *Freie Universität Berlin* [Berlīnes Brīvā universitāte] Veterinārās medicīnas katedras profesora Štaufenbila [*Staufenbiel*] 2003. gada 15. decembrī sniegto atzinumu, *Staebelow* no šiem datiem secināja, ka tādēļ, ka rezultātos nebija ievērojamu atšķirību, visas attiecīgās kohortas izkaušanu varēja uzskatīt par nevajadzīgu.

²⁰ Visbeidzot, *Staebelow* norāda, ka ātrās noteikšanas GSE skrīninga testi tiek uzskatīti par tādiem, kas ir 100 % droši, lai jebkurā gadījumā parastās dzīvnieku nokaušanas laikā tiktu atklāti skartie dzīvnieki, kuri veido daļu no visas attiecīgās kohortas.

²¹ Šajos apstākļos *Verwaltungsgericht Schwerin* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai Regulas (EK) Nr. 999/2001 [..] 13. panta 1. punkta pirmā teikuma c) apakšpunkts, lasīts kopā ar VII pielikuma 2. punkta a) apakšpunktu un 1. punkta

a) apakšpunkta trešo ievilkumu, no Regulas (EK) Nr. 1326/2001 3. panta 1. punkta un II pielikuma izrietošajā redakcijā nav spēkā esošs, jo ar to tiek pārkāpts samērīguma princips?”

Par prejudiciālo jautājumu

Tiesai iesniegtie apsvērumi

- 22 Pamatojoties uz dažādiem zinātniskiem rakstiem, *Staebelow* apgalvo, ka iesniedzējtiesas lēmumā atkārtoto iemeslu dēļ ar pienākumu izkaut visu kohortu, pie kuras pieder slimais dzīvnieks, tiek pārkāpts samērīguma princips, jo ar šo pasākumu noteikti netiek uzlabota patērētāju tiesību aizsardzība. Pat ja audzētāji saņem kompensāciju, ar to pietiekami netiek segts morālais kaitējums. Kopienas likumdevējs nav ņēmis vērā dažādo saimniecību struktūru dalībvalstīs. Tāpat ir jāņem vērā aizliegums nogalināt dzīvnieku bez vajadzības, kā arī Vācijas Pamatlikumā nostiprinātā dzīvnieku aizsardzība.
- 23 *Staebelow* arī norāda, ka nav pierādīts, ka pastāv saikne starp GSE un risku cilvēku veselībai, kas katrā ziņā ir nenozīmīga, kā to apliecina arī dažu zinātnieku sniegtie precizējumi.
- 24 *Staebelow* norāda arī, ka Kopienas likumdevējam ir pienākums pastāvīgi pārbaudīt pasākumus, kurus tas ir noteicis, un ņemt vērā zinātnes attīstību.

- 25 Griekijas un Nīderlandes valdības, Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome un Eiropas Kopienu Komisija savukārt norāda, ka ar pienākumu izkaut kohortu, pie kuras pieder inficētais dzīvnieks, samērīguma princips netiek pārkāpts.
- 26 Ievadam tie norāda uz Kopienas likumdevēja plašajām izvērtēšanas pilnvarām, augsto cilvēku veselības aizsardzības līmeni, kas ir jānodrošina, nosakot un īstenojot visu Kopienas politiku un darbības, piesardzības principa nozīmīgumu un to, ka tiesību akta likumība ir jāizvērtē, ņemot vērā tā pieņemšanas brīdī pastāvošo situāciju. Šajā sakarā tie atzīmē, ka iesniedzējtiesai iesniegtie dati ir par situāciju, kāda tā bija pēc Regulas Nr. 999/2001 pieņemšanas.
- 27 Šīs valdības un Kopienas iestādes turklāt atgādina Kopienu tiesiskā regulējuma attīstību, kura mērķis ir cīņa pret GSE un TSE kopumā. Tiesas sēdē šīs pašas iestādes minēja ka pretēji tam, ko norāda prasītāja pamata lietā, tāds pasākums kā pienākums izkaut visu attiecīgo kohortu un iznīcināt dzīvniekus nav pamatots tikai ar patērētāju tiesību aizsardzību, bet arī ar GSE apkarošanas mērķi.
- 28 Minētās valdības un iestādes norāda, ka Regula Nr. 1326/2001 tika pieņemta, ņemot vērā Zinātniskās vadības komitejas (turpmāk tekstā — “ZVK”) 2000. gada 15. septembra atzinumu, kā arī tas ir precizēts šīs regulas septītajā apsvērumā. Šajā sakarā tās atgādina, ka tās sākotnējā redakcijā Regulā Nr. 999/2001 bija paredzēts izkaut visu ganāmpulku tā dzīvnieka saimniecībā, kura organismā apstiprināta slimība. ZVK atzinuma rezultātā un, vēl pirms Regula Nr. 999/2001 kļuva piemērojama, VII pielikums tika grozīts, lai noteiktu tikai visas attiecīgās kohortas izkaušanu.

- 29 Tās atzīmē, ka dažādas zinātniskās komitejas vairākkārt ir apstiprinājušas vajadzību izkaut visu attiecīgo kohortu. Šajā sakarā tās min tehniskās saistītās konsultācijas OMS/FAO/OIE par GSE: Sabiedrības veselība, dzīvnieku veselība un tirdzniecība (OIE, Parīze, 2001. gada 11.–14. jūnijs) secinājumus un svarīgākos ieteikumus, ZVK 2002. gada 11. janvāra atzinumu par papildu drošību, ko sniedz dažādi brāķēto dzīvnieku nokaušanas režīmi pie nosacījumiem, kādi pastāv Apvienotajā Karalistē un Vācijā (*Opinion on the additional safeguard provided by different culling schemes under the current conditions in the UK and DE*), kā arī pēc Komisijas pieprasījuma Bioloģisko risku zinātniskās padomes 2004. gada 21. aprīlī sniegto atzinumu par mājlopu brāķēšanu un kaušanu saistībā ar GSE [*Opinion of the Scientific Panel on Biological Hazards on a request from the Commission on BSE-related Culling in Cattle* (Jautājums Nr. EFSA-Q-2003-098)].
- 30 Runājot par iesniedzējtiesai iesniegtajiem argumentiem, tās norāda, ka Regulas Nr. 999/2001 pieņemšanas laikā infekcijas izplatība slimā dzīvnieka ķermenī un orgānos bija maz pazīstama. Katrā ziņā īpašā risku materiāla izņemšana nebija pietiekams aizsardzības pasākums tāpēc, ka ar to nevarēja izslēgt, ka nepietiekamu veselības aizsardzības noteikumu gadījumā inficētie audi nenonāks barošanas ķēdē.
- 31 Valdības un Kopienas iestādes tostarp atgādina, ka GSE ātrās noteikšanas testi neļauj atpazīt slimību tās inkubācijas periodā, bet gan tikai tad, kad tā jau ir ļoti progresējusi.
- 32 Tās nepiekrīt *Staelbelow* secinājumiem, ko tā izdarījusi, balstoties uz statistikas datiem. Tieši pretēji — šie dati apstiprina ļoti lielu GSE pozitīvā gadījuma atrašanās varbūtību starp nokautajiem veselajiem dzīvniekiem, kas pieder pie slimā dzīvnieka

izcelsmes kohortas. Tādējādi, atkārtojot iesniedzējtiesas sniegtos datus — 2001. gadā bija 31,85 reizes (0,0446 % dalīti ar 0,0014 %) vairāk pozitīvu gadījumu attiecīgo kohortu izkaušanas ietvaros nekā iepriekš minēto testu ietvaros. 2002. gadā to bija 79 reizes vairāk (0,1185 % dalīti ar 0,0015 %).

33 Ņemot vērā šos dažādos datus, minētās valdības un iestādes uzskata, ka pienākums izkaut visu attiecīgo kohortu ir vajadzīgs dzīvnieku un cilvēku veselības aizsardzībai un ka ar citiem pasākumiem nevar sasniegt tādu pašu rezultātu. Ņemot vērā Regulas Nr. 999/2001 13. panta 4. punktā noteikto kompensāciju audzētājiem, šis pasākums nav nesamērīgs salīdzinājumā ar izvēlēto mērķi.

34 Tās arī precizē, ka Kopienų tiesiskais regulējums ir pakāpeniski pielāgots zinātnes attīstībai. Tātad Regulas Nr. 999/2001 VII pielikums ir ticis grozīts 2002., 2003. un 2004. gadā tieši tāpēc, lai mazinātu nokaušanas pasākumus.

Tiesas atbilde

35 Samērīguma princips, kas ir viens no vispārējiem Kopienų tiesību principiem, nozīmē, ka Kopienų iestāžu ieviestie pasākumi nedrīkst pārsniegt to, kas ir atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu attiecīgajā tiesiskajā regulējumā noteiktos mērķus; ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, jāizvēlas vismazāk apgrūtināošais, un tā radītie apgrūtinājumi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem (Tiesas 1990. gada 13. novembra spriedums lietā C-331/88 *Fedesa*

u.c., *Recueil*, I-4023. lpp., 13. punkts; Tiesas 1994. gada 5. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-133/93, C-300/93 un C-362/93 *Crispoltoni* u.c., *Recueil*, I-4863. lpp., 41. punkts; Tiesas 1998. gada 5. maija spriedums lietā C-157/96 *National Farmer's Union* u.c., *Recueil*, I-2211. lpp., 60. punkts, un Tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedums lietā C-189/01 *Jippes* u.c., *Recueil*, I-5689. lpp., 81. punkts).

36 Kas attiecas uz šāda principa īstenošanas nosacījumu tiesas kontroli, Kopienas likumdevējam tādā jomā kā tā, kāda tā ir šajā lietā, kur tam ir jāizdara politiska, ekonomiska un sociāla rakstura izvēle un jāveic kompleksi vērtējumi, ir jāatzīst plašas izvērtēšanas pilnvaras, un šāda pasākuma likumīgumu var ietekmēt tikai šajā jomā pieņemtā pasākuma acīmredzami nesamērīgais raksturs attiecībā uz mērķi, ko kompetentās iestādes plāno sasniegt (Tiesas 2005. gada 6. decembra spriedums apvienotajās lietās C-453/03, C-11/04, C-12/04 un C-194/04 *ABNA* u.c., Krājums, I-10423. lpp., 69. punkts).

37 Ierobežojumu, kas saistīti ar dažādiem iespējamiem pasākumiem, pārbaudes ietvaros ir jāpārbauda, vai Kopienas likumdevējs ir pilnībā ņēmis vērā visas šajā gadījumā aizsargājamās intereses un it sevišķi tiesības uz īpašumu, kā arī dzīvnieku labturību (Tiesas 2005. gada 10. marta spriedums apvienotajās lietās C-96/03 un C-97/03 *Tempelman* un *van Schaijk*, Krājums, I-1895. lpp., 48. punkts).

38 Turklāt ir jāatgādina, ka Kopienas tiesību akta spēkā esamība nevar būt atkarīga no retrospektīviem novērtējumiem par tā iedarbīguma pakāpi. Kad Kopienas likumdevējam ir jāizvērtē pieņemamā tiesiskā regulējuma iedarbība nākotnē, lai gan šo iedarbību nevar precīzi noteikt, tā vērtējumu var apšaubīt tikai tādā gadījumā, ja tas ir acīmredzami kļūdains, ņemot vērā faktus, kas attiecīgā tiesiskā regulējuma pieņemšanas brīdī bija tā rīcībā (sprieduma iepriekš minētajā lietā *Jippes* u.c. 84. punkts).

39 Tātad ir jāatzīst, ka tad, kad pastāv neskaidrības par riska esamību vai tā pakāpi attiecībā uz cilvēku veselību, iestādes, piemērojot piesardzības un preventīvās rīcības principu, var pieņemt aizsardzības pasākumus, negaidot, kad šo risku faktiskā esamība un nopietnība ir pilnībā pierādīta (šajā sakarā skat. sprieduma iepriekš minētajā lietā *National Farmer's Union* u.c. 63. punktu).

40 Toties tad, kad ar jauniem faktiem tiek mainīta riska uztvere vai pierādīts, ka šo risku var ierobežot ar mazāk stingriem pasākumiem kā pastāvošie, iestāžu un it īpaši Komisijas, kurai ir iniciēšanas pilnvaras, kompetencē ir raudzīties, lai tiesiskais regulējums tiktu pielāgots jaunajiem faktiem.

41 Ar Regulu Nr. 999/2001 noteiktās normas pieņēma, pamatojoties uz pieņēmumu par to, ka pastāv saikne starp GSE un jaunu Kreicfelda–Jakoba slimības variantu. No tās pirmā apsvēruma izriet, ka “turpina uzkrāties pierādījumi par GSE un Kreicfelda–Jakoba slimības jaunā varianta ierosinātāju līdzību”. Šajā sakarā, lai gan prasītāja pamata lietā atzīmēja, ka nav noteikts pierādījums par cēloņsakarības esamību starp šo ierosinātāju un šo slimību, tomēr tā neapstrīdēja, ka pastāv ģeogrāfiska un laika savstarpēja saistība starp GSE un minētās slimības varianta parādīšanos, kas ietver norādi uz šādu saikni.

42 Kā tas izriet no šīs regulas ceturtnā apsvēruma, normas, kuras tā paredz, ir balstītas uz dažādiem zinātniskiem atzinumiem, ar kuriem tiek ieteikts, kā samazināt inficētu dzīvnieku produktu radīto potenciālo apdraudējumu cilvēkiem un dzīvniekiem. Šajā ziņā zinātnes [attīstības] stāvoklis šīs pašas regulas pieņemšanas brīdī it īpaši izrietēja no iepriekš minētās 2001. gada tehniskās saistītās konsultācijas *OMS/FAO/OIE* par GSE, kurā ir atzīts, ka “pastāv zinātnisks konsenss par to, ka barība ir galvenais” GSE “potenciālā apdraudējuma avots” (skat. minētās konsultācijas 4. punktu).

- 43 Nemot vērā šos faktus, tādi Kopienas likumdevēja pieņemtie pasākumi kā kohortas, pie kuras pieder inficētais dzīvnieks, izkaušana un iznīcināšana, kuru mērķis ir samazināt GSE ierosinātāja potenciālo apdraudējumu attiecībā uz dzīvniekiem un cilvēkiem, ir jāuzskata par piemērotiem sabiedrības veselības aizsardzības mērķa sasniegšanai.
- 44 Nešķiet, ka laikā, kad tika noteikta norma par visas attiecīgās kohortas izkaušanu, šāds pasākums bija pārmērīgs, ņemot vērā citus pastāvošos aizsardzības pasākumus. Šajā jautājumā ir jāatgādina, ka pilnīgs aizliegums dzīvnieku barībā izmantot dzīvnieku miltus ir piemērojams tikai kopš 2001. gada 1. marta saskaņā ar Komisijas 2000. gada 27. decembra Lēmuma 2001/25/EK 3. pantu, ar ko aizliedz dzīvnieku barībā izmantot dažus dzīvnieku apakšproduktus (OV 2001, L 6, 16. lpp.).
- 45 Turklāt, kā tas izriet arī no ZVK 2000. gada 15. septembra atzinuma, kas minēts Regulas Nr. 1326/2001 septītajā apsvērumā, ar testiem, kas veikti liellopiem, nevar atpazīt slimību inkubācijas perioda sākumā.
- 46 Runājot par strīdīgā pasākuma samērīgumu pamata prāvas faktu laikā, ir pietiekami atzīt, ka, lai gan ar Regulas Nr. 999/2001 23. un 24. pantu principā tiek atļauta minētā pasākuma varbūtēja pielāgošana, iepriekš minētais 2002. gada 11. janvāra atzinums, ko pa to laiku pieņēma ZVK, atkārtoti iepriekš minētajā 2000. gada 15. septembra atzinumā pausto konstatējumu. Šajā jaunajā atzinumā ZVK turklāt uzsver, ka tādi pasākumi kā dzīvnieku miltu aizliegums liellopu barībā un konkrētu kautķermeņu aizvākšana mazina risku cilvēku veselībai, tikai pastāvot nosacījumam par to, ka tie tiešām tiek īstenoti, un ka trūkumi to izpildē, pat ja tie ir nenozīmīgi, var nozīmīgā veidā samazināt drošības līmeni.

- 47 Tādējādi, jautāta par lietderību saglabāt pienākumu izkaut visu attiecīgo kohortu, neskatoties uz to, ka pastāv citi pasākumi, ZVA minētajā 2002. gada 11. janvāra atzinumā apstiprināja, ka riska grupā ietilpstošo dzīvnieku nokaušana attiecībā uz risku cilvēkiem padara to mazāku par risku, kas ir saistīts ar ātrās noteikšanas testu izmantošanu un attiecīgo kautķermeņu aizvākšanu (skat. šī atzinuma 4. punktu).
- 48 Šajā ziņā, runājot par statistiku, ko prasītāja pamata lietā iesniegusi iesniedzējtiesai, ir pieteikami atzīt, kā to jau izdarījušas valdības un iestādes, kuras sniedza apsvērumus, ka šī statistika liecina, ka krietni vairāk skarto īpatņu ir kohortās, kurās dzīvnieki ir dzimuši vienā laikā, nekā parastās liellopu sugu populācijās. *Scientific Panel on Biological Hazards* [Bioloģisko risku zinātniskā padome] savā iepriekš minētajā 2004. gada 21. aprīļa ziņojumā pārbaudītajā statistikā apstiprina šo secinājumu (skat. minētā ziņojuma 1. punktu).
- 49 Turklāt nešķiet, ka saimniecību struktūru atšķirības saskaņā ar dalībvalstu teikto bija tāds atbilstošs fakts, kurš Kopienas likumdevējam bija jāņem vērā apstrīdētā pasākuma pieņemšanas brīdī. Ja vajadzība izkaut visu attiecīgo kohortu bija balstīta uz pieņēmumu, ka šīs kohortas dzīvnieki ir saņēmuši to pašu barību, ko inficētais dzīvnieks, nebija jābūt atšķirīgai pieejai tāpēc, ka attiecīgajā kohortā ir tikai 20 vai vairāk par 500 dzīvniekiem.
- 50 Turklāt ir jāatgādina, ka Regulas Nr. 999/2001 13. panta 4. punktā ir paredzēts nekavējoties atlidzināt zaudējumus dzīvnieku, kas ir iznīcināti saskaņā ar šī paša panta 1. punkta c) apakšpunktu, īpašniekiem.

- 51 Visbeidzot, ir jānorāda uz to, kā tas arī izriet no Regulas Nr. 1326/2001 septītā apsvēruma, ka sākotnēji ar Regulu Nr. 999/2001 paredzētais pasākums par visa tā ganāmpulka, pie kura pieder inficētais liellops, iznīcināšanu ir ticis mīkstināts, lai ņemtu vērā ZVK 2000. gada 15. septembra atzinumu par izkaušanu cīņās pret GSE ietvaros, kurā bija secināts, ka bija iespējams iegūt gandrīz to pašu rezultātu, tikai izkaujot visu attiecīgo kohortu, nevis ganāmpulku kopumā.
- 52 No šiem apsvērumiem izriet, ka norma, ar kuru tiek uzdota tādas kohortas, pie kuras pieder inficētais liellops, kāda tā izriet no Regulas Nr. 999/2001, kas grozīta ar Regulu Nr. 1326/2001, izkaušana un iznīcināšana, nepārkāpj samērīguma principu, jo tā nepārsniedz to, kas ir piemērots un vajadzīgs dzīvnieku un cilvēku veselības aizsardzībai.
- 53 Tātad uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka tā pārbaudē nav ticis atklāts neviens tāds fakts, kas, no samērīguma principa viedokļa raugoties, varētu ietekmēt 13. panta 1. punkta pirmā teikuma c) apakšpunkta spēkā esamību Regulā Nr. 999/2001, kas grozīta ar Regulu Nr. 1326/2001, lasītu kopā ar šīs pašas regulas VII pielikuma 2. punkta a) apakšpunktu un 1. punkta a) apakšpunkta trešo ievilkumu.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 54 Attiecībā uz lietas dalībniekiem pamata lietā šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

uzdotā jautājuma pārbaudē nav atklāts neviens tāds fakts, kas, raugoties no samērīguma principa viedokļa, varētu ietekmēt 13. panta 1. punkta pirmā teikuma c) apakšpunkta spēkā esamību Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 21. maija Regulā (EK) Nr. 999/2001, ar ko paredz noteikumus dažu transmisīvo sūkļveida encefalopātiju profilaksei, kontrolei un apkarošanai, kas grozīta ar Komisijas 2001. gada 29. jūnija Regulu (EK) Nr. 1326/2001, ar ko nosaka pārejas pasākumus Regulai Nr. 999/2001 un groza minētās regulas VII un XI pielikumu, lasītu kopā ar šīs pašas regulas VII pielikuma 2. punkta a) apakšpunktu un 1. punkta a) apakšpunkta trešo ievilkumu.

[Paraksti]